

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Навчально-науковий інститут
«Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»
Кафедра міжнародних відносин

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Директор ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»
Микола ПИСАРЕВСЬКИЙ

«28» серпня 2025 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

«ДИПЛОМАТИЧНА ТА КОНСУЛЬСЬКА СЛУЖБА»

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

галузь знань 29 «Міжнародні відносини»

спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

освітня програма «Міжнародні відносини», «Міжнародна інформація та міжнародні комунікації»

вид дисципліни обов'язкова

Навчально-науковий інститут «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

«28» серпня 2025 року, протокол №1

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Іван МАРЧЕНКО, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин.

Програму схвалено на засіданні кафедри міжнародних відносин

Протокол №1 від «25» серпня 2025 року

Завідувач кафедри

(підпис)

Наталія ВІННИКОВА

(ім'я та прізвище)

Програму погоджено з гарантами освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини», освітньо-професійної програми «Міжнародна інформація та міжнародні комунікації»

Гарант освітньо-професійної програми
«Міжнародні відносини» (бакалаврського рівня)

(підпис)

Наталія ВІННИКОВА

(ім'я та прізвище)

Гарант освітньо-професійної програми
«Міжнародна інформація та міжнародні комунікації» (бакалаврського рівня)

(підпис)

Валерій РЕЗНІКОВ

(ім'я та прізвище)

Програму погоджено науково-методичною комісією ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу»

Протокол № 1 від «27» серпня 2025 року

Голова науково-методичної комісії

(підпис)

Ганна ПАНАСЕНКО

(ім'я та прізвище)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни “Дипломатична та консульська служба” складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки:

перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

спеціальності (напряму) 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії

освітні програми Міжнародні відносини, Міжнародна інформація та міжнародні комунікації

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни:

Мета дисципліни – сформувати у студентів сучасне мислення з міжнародних відносин, ознайомити студентів зі сферою дипломатичних і консульських відносин між країнами світу, з сучасним станом роботи української дипломатичної і консульської служб, а також базовими поняттями, умовами та правилами дипломатичної і консульської служби; зі складом дипломатичної і консульської служби України.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

Ознайомлення з історією, принципами та правовими засадами дипломатичної та консульської діяльності, структурою й функціями дипломатичної служби.

Розвиток умінь застосовувати норми міжнародного права, дипломатичного та консульського протоколу у професійній діяльності.

Здобуття компетентностей, необхідних для виконання завдань у сфері дипломатії та консульської практики, представлення інтересів держави за кордоном та захисту прав її громадян.

1.3. Кількість кредитів 4

1.4. Загальна кількість годин 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни

Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	-
Семестр	
7-й	-
Лекції	
32 год.	-
Практичні, семінарські заняття	

семінарські заняття – 32 год.	
Лабораторні заняття	
Самостійна робота	
56 год.	-

1.6. Перелік компетентностей, що формує дисципліна:

ЗК4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК17. Здатність формувати та демонструвати лідерські якості.

СК6. Здатність застосовувати засади дипломатичної та консульської служби, дипломатичного протоколу та етикету, уміння вести дипломатичне та ділове листування (українською та іноземними мовами).

СК16. Здатність до здійснення переговорів, міжнародних зустрічей в межах міжнародних конференцій, організацій, інших форм практичного міжнародного співробітництва, праці з дипломатичними та міжнародними документами.

СК17. Здатність обґрунтовувати доцільність застосування дипломатичних методів вирішення проблем, завдань, конфліктних ситуацій на міжнародному рівні.

1.7. Заплановані результати навчання.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі мають досягти наступних результатів:

РН05. Знати природу та механізми міжнародних комунікацій.

РН07. Знати засади дипломатичної та консульської служби, специфіку та особливості дипломатичного протоколу та етикету.

РН18. Вести дипломатичне та ділове листування українською та іноземними мовами, працювати з дипломатичними та міжнародними документами.

РН25. Демонструвати навички лідерства, самостійно приймати рішення, відповідати за командну роботу.

1.8. Передумови вивчення дисципліни: успішне опанування дисциплін “Теорія міжнародних відносин”, “Міжнародні відносини та світова політика”, “Міжнародна інформація та міжнародні комунікації”.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Основні теоретичні концепції дипломатії у міжнародних відносинах

Тема 1. Предмет, значення і завдання курсу «Дипломатична та консульська служба».

Поняття та предмет вивчення курсу «Дипломатична та консульська служба». Місце дисципліни у системі підготовки міжнародників. Значення вивчення курсу для формування професійної компетентності фахівців у сфері міжнародних відносин. Завдання курсу: теоретичне осмислення інститутів дипломатичної та консульської служби, вивчення їхньої практичної діяльності. Джерельна база курсу: міжнародно-правові акти, національне законодавство, доктринальні підходи. Зв'язок курсу з іншими дисциплінами (міжнародне право, міжнародні відносини, зовнішня політика держави тощо).

Тема 2. Історія дипломатії та дипломатичних відносин.

Професія дипломат. Історичні етапи формування й становлення дипломатії. Дипломатія стародавнього часу (стародавній Єгипет, Індія, Китай). Дипломатія стародавньої Європи (Рим,

Греція, Франція, Київська Русь). Становлення дипломатії в Європейських країнах. Зародження й становлення дипломатичних основ на Русі, в Російській імперії, Україні. Роль України в новій та сучасній історії дипломатії. Дипломатичні агенти. Поняття «дипломатичний агент», «дипломатія». Функції дипломатичних агентів. Необхідні професійні вимоги, якими має володіти дипломат. Категорії глав дипломатичних представництв. Верховні комісари. Дипломатія Ватикана. Обов'язки дипломатичних агентів.

Тема 3. Дипломатія – інститут та інструмент зовнішньої політики України.

Органи зовнішніх зносин. Поняття дипломатичного рангу. Дипломатичні ранги України. Структура Міністерства закордонних справ України. Дипломатичний корпус. Поняття «дипломатичний корпус». Функції й структура дипломатичного корпусу. Глава дипломатичного корпусу. Роль дружини глави дипломатичного корпусу. Дипломатичні представництва. Персонал дипломатичного представництва. Представлення і візити членів дипломатичного представництва. Відношення з міністерством закордонних справ і зовнішньополітичними установами.

Тема 4. Початок і припинення дипломатичної місії.

Прибуття нового глави дипломатичного представництва. Отримання згоди на прийом глави дипломатичного представництва. Процес прибуття нового глави представництва. Вручення «вірчих грамот». Відносини і встановлення нових зв'язків з дипломатичним корпусом в країні прибуття. Обмін візитними картками з дипломатами іноземних дипломатичних представництв. Припинення дипломатичної місії.

Розділ 2. Принципи організації дипломатичної і консульської служби

Тема 5. Дипломатичні привілеї і імунітети.

Основні дипломатичні імунітети. Поняття «дипломатичної недоторканності». Приватні привілеї і імунітети. Повні привілеї і імунітети. Обмеження володіння привілеями і імунітетами.

Тема 6. Дипломатичне представництво організація і форми роботи.

Внутрішня структура посольства. Організація внутрішньої роботи представництва. Основні документи дипломатичного представництва. Категорії дипломатичних робітників.

Тема 7. Консульська служба.

Консульські службовці. Поняття «консульська служба», «консул». Загальний характер консульських функцій. Виконання консульських функцій дипломатичними представництвами. Призначення консулів. Початок і припинення консульської місії.

Тема 8. Задачі й функції консульських установ за кордоном по відношенню до громадян України.

Функції консула щодо розвитку торгово-економічних зв'язків. Правове регулювання торгово-економічних функцій. Специфіка і основні напрями роботи з категоріями громадян, які знаходяться за кордоном. Набуття громадянства, порядок отримання й припинення громадянства. Захист законних прав та інтересів українських громадян за кордоном.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин	
	денна форма	заочна форма

	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд.	с.р		л	п	лаб	інд	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Основні теоретичні концепції дипломатії у міжнародних відносинах												
Тема 1. Предмет, значення і завдання курсу «Дипломатична та консульська служба».	12	4	4			4						
Тема 2. Історія дипломатії та дипломатичних відносин.	12	4	4			4						
Тема 3. Дипломатія – інститут та інструмент зовнішньої політики України.	16	4	4			8						
Тема 4. Початок і припинення дипломатичної місії.	16	4	4			8						
Разом за розділом 1	56	16	16			24						
Розділ 2. Принципи організації дипломатичної і консульської служби												
Тема 5. Дипломатичні привілеї і імунітети.	16	4	4			8						
Тема 6. Дипломатичне представництво організація і форми роботи.	16	4	4			8						
Тема 7. Консульська служба.	16	4	4			8						
Тема 8. Задачі й функції консульських установ за кордоном по відношенню до громадян України.	16	4	4			8						
Разом за розділом 2	64	16	16			32						
Усього годин	120	32	32			56						

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Предмет, значення і завдання курсу «Дипломатична та консульська служба».	4
2.	Історія дипломатії та дипломатичних відносин: формування інституту та професії дипломата.	4
3.	Дипломатія як інститут і інструмент зовнішньої політики України.	4
4.	Початок і припинення дипломатичної місії: порядок, протокол та	4

	етикет.	
5.	Дипломатичні привілеї та імунітети: сутність, обсяг і обмеження.	4
6.	Організація і форми роботи дипломатичного представництва.	4
7.	Консульська служба: функції, структура та порядок діяльності.	4
8.	Завдання і функції консульських установ за кордоном щодо громадян України.	4
	Разом	32

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
1.	Предмет, значення і завдання курсу «Дипломатична та консульська служба». Підготуйте есе на тему: «Значення дисципліни «Дипломатична та консульська служба» у формуванні професійної компетентності міжнародника».	4	
2.	Історія дипломатії та дипломатичних відносин. Складіть порівняльну таблицю особливостей еволюції дипломатії Європи та країн іншого світу.	4	
3.	Дипломатія як інститут і інструмент зовнішньої політики України. Проаналізуйте структуру МЗС України та підготуйте схему «Органи зовнішніх зносин України».	8	
4.	Початок і припинення дипломатичної місії. Напишіть реферат про порядок вручення вірчих грамот і його значення для встановлення офіційних дипломатичних відносин.	8	
5.	Дипломатичні привілеї та імунітети. Підготуйте аналітичну довідку на тему: «Дипломатична недоторканність: міжнародно-правові засади та сучасні виклики».	8	
6.	Організація і форми роботи дипломатичного представництва. Розробіть структурну схему внутрішньої організації посольства з описом функцій кожного підрозділу.	8	
7.	Консульська служба. Складіть короткий довідник для громадян України: «Роль консула за кордоном та порядок звернення до консульської установи».	8	
8.	Завдання і функції консульських установ за кордоном щодо громадян України. Підготуйте презентацію на тему: «Захист прав та інтересів українських громадян за кордоном: приклади практичної діяльності консульств».	8	
	Разом	56	

6. Індивідуальні завдання

Не передбачено навчальним планом.

7. Методи навчання

Використовуються такі методи навчання, як словесні (бесіда, розповідь, пояснення, диспут); наочні (демонстрація, ілюстрація); практичні (вирішення кейсів, відповіді на тести, практична робота) тощо.

8. Методи контролю.

При вивченні дисципліни застосовуються наступні методи контролю: усний та письмовий. Контроль з дисципліни складається з поточного контролю, який проводиться у формі усного опитування, або експрес-контролю на практичних заняттях та лекціях, у формі виступів студентів при обговоренні питань на семінарських заняттях, у формі тестування, тощо. Результати поточного контролю (поточна успішність) є основною інформацією для визначення балів, при отриманні підсумкової екзаменаційної оцінки з дисципліни.

Засвоєнням тем (поточний контроль) контролюється на семінарських та практичних заняттях відповідно до конкретних цілей, засвоєння змістових розділів (проміжний контроль) – на практичних та семінарських підсумкових заняттях.

Застосовуються такі засоби діагностики рівня підготовки студентів:

- активна участь на семінарських та практичних заняттях;
- проходження поточного тестового контролю;
- виконання індивідуальних практичних робіт;
- виконання творчих завдань (підготовка і виступ з презентацією);

Поточний контроль є складовою системи організації навчального процесу. Завданням контролю є оцінювання знань, умінь, практичних навичок студентів, набутих під час засвоєння окремого розділу дисципліни.

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення екзамену. Загальна кількість балів за успішне виконання екзаменаційних завдань – 40 (для студентів денної форми навчання). Час виконання – до 80 хвилин. Вміст екзаменаційного білета й оцінювання відповідей на екзамені:

Теоретичне питання – 10 балів

Творче питання – 10 балів

Тести – 20 балів (10 тестових завдань x 2 бали)

У разі настання / подовження дії обставин непоборної сили здобувачам вищої освіти надається можливість скласти екзамен в тестовій формі (містить 40 тестових завдань, здобувач одержує 1 бал за кожен вірну відповідь) дистанційно на платформі Moodle в дистанційному курсі «Дипломатична та консульська служба», режим доступу: <https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=1723>

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль та самостійна робота								Разом	Іспит	Сума
Розділ 1				Розділ 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8			

30	30	60	40	100
----	----	----	----	-----

T1, T2 ... – теми розділів.

Загальна кількість балів за успішне виконання завдань під час засвоєння розділів предмету – 60 балів, з них:

- 40 балів – виконання та презентація індивідуальних практичних робіт;

- 10 балів – активна участь на семінарських заняттях (а саме: від 9 до 10 балів – здобувач не пропускає занять без поважних причин, бере активну участь в обговоренні під час здачі практичних робіт, ставить якісні питання іншим здобувачам, вносить суттєвий вклад у колективне обговорення, проявляє конструктивну активність; від 6 до 8 балів - здобувач не пропускає занять без поважних причин, зазвичай активний, іноді допускає неточності чи не завжди готовий чітко відповісти на уточнююче питання викладача чи інших здобувачів; від 2 до 5 балів – здобувач пропускає певну кількість занять без поважних причин, часткова активність, поверхневність у відповідях, пасивність у дискусіях; 0-2 балів - відсутність активності, систематичні пропуски, нездатність відповісти на питання викладача).

- 10 балів – поточний тестовий контроль.

Індивідуальне практичне завдання (передбачено виконання 8 завдань протягом семестру, до 5 балів за кожне) передбачає підготовку та презентацію за визначеною темою та оцінюється за наступними критеріями:

5 балів – Завдання виконане повністю; матеріал розкритий глибоко, логічно, аргументовано; презентація змістовна, структурована, супроводжується ілюстративним матеріалом (слайди, схеми тощо); студент упевнено орієнтується в темі, дає розгорнуті відповіді на запитання; дотримано академічної доброчесності.

3-4 балів – Завдання виконане в основному правильно; є незначні неточності або поверхнєве розкриття окремих аспектів теми; презентація менш структурована або частково неповна; студент відповідає на запитання, але з труднощами; використано мінімальну кількість джерел.

1-2 бали – Завдання виконане частково; зміст неповний або з помилками; презентація слабо структурована або містить формальні помилки; студент демонструє слабе розуміння теми, майже не орієнтується у власному матеріалі.

0 балів – Завдання не виконане або виконане формально, з порушенням академічної доброчесності (плагіат, відсутність джерел, списування); відсутня або незрозуміла презентація; студент не може відповісти на запитання викладача.

Підсумковий контроль – 40 балів, з них:

- 20 балів (2 теоретичних питання по 10 балів);

- 20 балів (20 тестових завдань).

Вміст екзаменаційного білета й оцінювання відповідей на екзамені:

Теоретичні питання – 10 балів x 2 питання. Оцінюється за наступними критеріями:

8 – 10 балів - здобувач повністю розкриває сутність питання, надає практичні приклади, демонструє спектр різних думок щодо проблематики

5 – 7 балів - здобувач розкриває сутність питання, наводить основні його аспекти, але робить висновок не чітко та не спираючись на загальновідомі факти.

2 – 4 балів - здобувач лише частково розкриває сутність питання, поза увагою залишаючи основні його аспекти.

Менше 2 балів - здобувач майже не розкриває основної сутності питання.

Тестові завдання – 20 балів (10 тестових завдань x 2 бали за правильну відповідь).

За підсумками поточного та підсумкового контролю здобувач може набрати від 0 до 100 балів включно.

УВАГА! У разі використання заборонених джерел інформації під час підсумкового

контролю, здобувач на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0).

Умовою допуску студента до екзаменаційної роботи вважається наявність 20 балів, накопичених протягом навчального семестру.

Шкала оцінювання

Набрана сума балів за 100-баловою шкалою переводиться у 4-рівневу шкалу оцінювання у такий спосіб:

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	Для чотирирівневої шкали оцінювання
90-100	відмінно
70 - 89	добре
50 - 69	задовільно
0 - 49	незадовільно

10. Рекомендована література

Основна література

1. Бігняка О. В. Історія дипломатії : навч.-метод. посіб. / О. В. Бігняка. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. – 116 с.
2. Литвин В. М. Міжнародні відносини: дипломатична і консульська служба : навч. посіб. / В. М. Литвин. – К. : КНУКіМ, 2021. – 238 с.
3. Маруніч Н. І. Основи дипломатичної та консульської служби : навч. посіб. / Н. І. Маруніч, Р. С. Падалка. – К. : Вид-во «Центр учбової літератури», 2022. – 304 с.
4. Коптєв А. І., Свистунов В. І. Дипломатична і консульська служба України: теорія, практика, виклики : монографія. – К. : АТ «Інтерсервіс», 2023. – 280 с.
5. Григоренко І. В. Консульське право та практика : підручник / І. В. Григоренко. – Харків : Право, 2021. – 512 с.
6. Ковальов В. О. Дипломатична служба в Україні: становлення і розвиток : монографія. – К. : Видавничий дім «Гельветика», 2020. – 352 с.
7. Фролова О. В. Сучасна дипломатія: виклики та трансформації : монографія. – Львів : Вид-во «Ліга-Прес», 2022. – 416 с.
8. Ягунов О. А. Дипломатія та міжнародні відносини: навчальний посібник. – Суми : Сумський державний університет, 2023. – 280 с.
9. Петренко В. В. Консульська служба в умовах глобалізації : монографія. – К. : «Видавничий центр «Київський університет», 2021. – 320 с.
10. Гончарук В. В. Дипломатичний протокол та етикет: сучасна практика : навчальний посібник. – Одеса : Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2020. – 200 с.

Допоміжна література

1. Демченко Т. П. Інформаційна дипломатія : навч. посіб. / Т. П. Демченко. – Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2021. – 224 с.
2. Грицак В. В. Публічна дипломатія : навч.-метод. посіб. / В. В. Грицак. – Київ : Вид-во «Логос», 2021. – 192 с.

3. Матвієнко В. М. Міжнародні відносини та зовнішня політика України : навч. посіб. / В. М. Матвієнко. – Київ : Вид-во «Ліра-К», 2022. – 452 с.
4. Шевченко М. В. Економічна дипломатія: теорія і практика : монографія / М. В. Шевченко. – Київ : Вид. дім «Гельветика», 2023. – 384 с.
5. Ковальська О. В. Гендерна дипломатія : навч.-метод. посіб. / О. В. Ковальська. – Львів : Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, 2022. – 208 с.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, інше методичне забезпечення

1. Україна дипломатична: Науковий щорічник. URL : https://www.gdip.com.ua/pages/view/ukrana_diplomaticchna
2. Науковий вісник Дипломатичної Академії України. URL : <http://dipacadem.kiev.ua/naukova-diynist/naukovyj-visnyk/>
3. Верховна Рада України. URL : www.rada.gov.ua
4. Міністерство закордонних справ України. URL : www.mfa.gov.ua
5. Foreign Affairs Magazine. URL : <https://www.foreignaffairs.com/>

12. Особливості навчання за денною формою в умовах подовження дії обставин непереборної сили

В умовах дії обставин непереборної сили освітній процес в університеті здійснюється відповідно до наказів/ розпоряджень ректора/ проректора або за змішаною формою навчання або повністю дистанційно в синхронному режимі.

Складання підсумкового семестрового контролю: в разі запровадження жорстких обмежень з заборотою відвідування ЗВО студентам денної форми навчання надається можливість скласти екзамен дистанційно на платформі Moodle в дистанційному курсі «Дипломатична та консульська служба», режим доступу: <https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=1723>